

Intervju med Villiam Lehto

Intervjuare: Pajala ABF med

Hugo Pekkari (I), Henrik Keskikangas och Arne Thomasson

Datum: 11 april 1988

Plats: Hos Villiam Lehto i Kaarnevaara

I: Villiam, sie olet ollu paljon uitossa.

VL: Kaikilla näillä joilla, jotka on tässä läheisyyessä.

I: Olekko sie ollu väyläuitoissa paljon?

VL: Väyläuitoissa en ole ollu koskaan. Viimeksi on ollu lauttaus vuonna 1919 Kihlankin lähellä Kihlangissa. Mie olin vielä poikainen silloin. Mutta mie muistan sen hyvin. Se oli pölkyn lauttaus. Vuonna 1920 alettiin justeeraamaan ja tekheen kapahleiksi ja silloin keväällä oli ensimmäinen irtiuitto, väyläuitto. Se oli ensimmäinen kerta, kun oli irtiuitto Muonion - Tornion väylässä.

I: Silloin oli jo uittoyhtiö perustettu.

VL: Joo. Uittojohtajana oli joku Sigurd Säeström-niminen.

I: Jokos sie silloin olit matkassa uitossa?

VL: En vielä keväällä -20, mutta ensi kerran olin uitossa -21 Ahmajoella. Olin kuuelatoista silloin. Menin vanhemman velimiehen kans Kihlangista suoraan Ahmajoelle porolla.

I: Kengät ei olleet silloin niin hyvät.

VL: Ne olit yksipohjaset nahkasaappaat.

I: Sie varmasti muistat, kuinka niissä paleli jalkoja.

VL: Kyllä se on jäänyt monta kertaa muisthoon.

Kruunu oli täysille miehille tiimapalkka ja poikasille 60 äyriä.

I: Sehän oli ensimmäisen sota-ajan loppua ja palkat olit korkeammat silloin. Sen jälkheen ne halvuit.

VL: Juha Mikko Käräntöjärvestä sano, kun tilin aika tuli, että Villiamille pittää maksaa täyen miehen palkka. Se on niin kunnollinen poika. Ja niin mie sain täyen miehen palkan!

Tiimoja tehtiin vuorokauessa niin paljon ko jaksettiin.

I: Niin ainaki. Saapi sanoa, että montä vuorokautta peräkkäin tehtiin.

VL: Kaksikin vuorokautta tehtiin yhteen mihaan.

I: Muistakko, kuinka siihen aikaan uittomiehen laukussa oli ruokasorttia?

VL: Kyllä se oli yksinkertasta: leipää, läskiä ja voita. Saatto olla joskus pihvipurkki.

I: Oletko ollu myötä, kun kokit on olheet matkassa uittossa?

VL: Olen. Huukista oli kokki, joka oli useasti myötä Ylisellä Kihlankilla ja Kieliskallen Fanne Aareasta oli kokkina useasti.

Mie olen ollu Merasjoella, Ahmajoella, Laijajoella, Parkajoella, Ylisellä Kihlankinjoella, Alasella Kihlankinjoella ja Aareanjoella.

Ylisellä Kihlankinjoella olin kaheksan (8) kevättä peräkkäin "uittopaasina". Viiminen uitto oli Ylisellä Kihlankinjoella vuonna 1954.

I: Uitethiinko Alasella Kihlankjoella jälkheen?

VL: Seuraavana kevväinä uitethiin vielä Alasella kihlankinjoella.

Vuonna 1946 mie olin Merasjoella. Met vieritimme yhen plassin. Met olima jonku päivän uitossa, mutta tuli kuivuus. Met lähimä pois.

I: Onko Merasjoki pitkä?

VL: Se lähtee kivelestä, jota sanotaan "Aljuksi", Pessinkin perältä ja tullee Muonion alla väyhlään. Mie en ole ollu sieltä saakka uitossa. Sinne hänille ei ole koskaan ajettu puuta. Se on enempi tunturi-perukkaa.

Arne tietääki sen plassin justhiinsa. Oli Vittamaa-niminen maanomistaja. Puut ajethiin talvella 1946. Met olima uitossa Ylisellä Kihlankjoella ja saimme sen valmiiksi suuhun. Fahlander soitti mulle ja käski koota roikan ja lähteä vierithään plassia. Niin mie sain sakin kokhoon ja me lähimä Merasjoelle. Mutta tuli se kuivuus ja met jou'uima heithään pois. Panthiin tammot kiinni. Uittopäällikönä sielä oli Vettaisen Valle.

I: Miten tykkäsit olla uittotyönjohtajanna? Oliko kova huoli päällä?

VL: Kova huoli oli päällä. Ja mie olin sen luontonen, että mie rasitin liikaa itteäni tietenki. Mie olin liikaki huolekas. Useasti jäit miehet nukkumhaan ko mie lähin astelemhaan jokivarsia pitkin kattomhaan, kuinka asiat oikein olivat. Mie aamula "plaseerasin" miehet sinne, missä niitä tarvithiin.

I: Sulla oli tietekki tutut miehet, jotta sie saatoit valita hyvät miehet.

VL: Joo, ne oli paikkakunnan miehiä. Mie tiesin ja tunsin kaikki, työmiesten kanssa pysyit välit hyvänä.

I: Kaikki ei sovi työnjohtajaksi.

VL: Ei ainakhaan.

I: Olikos sulla kova innostus uittoon, kun kevät alko tulehmaan?

VL: Kyllä sitä ootettiin. Se oli parhaimpia hommia. Pitkällä päivällä saavutettiin kovia palkkoja.

I: Olikos teillä eläimiä kotona?

VL: Meillä oli pari lehmää. Hevosta ei ole ollu koskaan. Vaimo hoiti kaikki.

I: Jou'uiks olehmaan paljon poissa kotoa yhtäperrää uittohommitten takia?

VL: Tässä Ylisellä joella kun oli, niin sitähan oli aivan vieressä.

I: Minkälaiset asunnot teillä oli uitossa?

VL: "Laukupuolet" ruukattiin tehä ensi aikoina. Vahti panettiin yöksi, joka eltasi, toiset saivat levätä. Suurista hongista tehtiin tulet. Siinä kuivattiin kampeet.

Tammipaikossa olit kämpät.

I: Onkos Kihlankjoilla paljon tammia?

VL: Ylisellä Kihlankjoella on kaksi tammea. Alasella Kihlankjoella on kolme.

I: Oleks sie ollu tekemässä niitä tammia?

VL: En ainakkaan.

I: Onkos ne tehty ennen sinua?

VL: Ne olit vanhoja teollisuuksia. Mutta siihen aikaan ne olit vielä hyvässä kunnossa. Ne korjattiin tietenki. Alaselle joelle tehtiin uusi tammi. Siittä ei ole niin paljon aikaa.

I: Tammitten niskalla olit kovat työt ja laittamiset, kun uitot aloit. Oli kaplausten teko. Sitä hommaa sie olet varmasti tehny paljon. Ne piit olla kauhean lujat, ihmisethän tehit töitä niitten päällä.

VL: Mie olin kuudentoista, kun mie aloin. Mutta sitä alettiin jo 13 - 14 vuoden ikäsenä. Sen ikäset pojat saivat olla isän matkassa. Isällä oli eesvastuu omista poikasistaan.

I: Kun tammia oli niin monta, pitikö niissä olla tammenvahit?

VL: Kyllä kaikilla tammilla olit tammenvahit.

Net olit paikkakunnan miehiä. Net olit tunnetuita ja uskotuita iänpuolen miehiä. Niihin ei pantu nuoria miehiä koskhaan.

I: Oliko näissä joissa järviä välillä, jotta hääytiin vettä puita puomila?

VL: Ei ollu semmosia.

I: Mie en ole ollu näillä joilla uitossa koskhaan. Onkos nämä kauhean pystöjä jokia? Onko kovia koskia?

VL: Kyllä tässä alasella joella oli aika kovia koskia. Sanottiin "vetokoskeksi" ja "vääräksi koskeksi".

I: Tuliko isompia vahinkoja?

VL: Ei ole tullu isompia vahinkoja. Vuonna 1919 hukkuu yks poika Lahenpäästä alasella Kihlankinjoella. Oliko vähän kaatumavikainen. Se kaatu jokheeri ja hukku siihen. Se hukku kiviarkun taka.

Risti kulku parikymmentä vuotta aikaa Kurkkion tammelle ja Arne Thomasson otti sen halthuun. Siinä on pojan nimi ja minä päivänä se on hukkunu. Se on reviiirin konttorilla.

ARNE THOMASSON: Siellä koskenrannalla on myös muistolaatta kivessä. Tomarvärkki bekostasi silloin.

VL: Sitä paikkaa, missä se tapahtui, sanottiin "Ojansuiksi".

I: Onko se kiviarkku kova paikka, kun poika sen taka hukku?

VL: Ei se ollu sen kovempi, se oli niva.

I: Kuitekki siihen on rakennettu kiviarkku?

VL: Siinä oli semmonen pudas ja puthaansuu suljettiin kiinni kiviarkulla.

I: Uitot tietekki alotettiin niin varhain ko mahdollista näillä joilla.

VL: Ylinen Kihlankinjoki oli varhainen joki ja sinne menttiin aina varhain uithoon. Varhaisimmin olen menny uithoon alaselle Kihlankinjoelle 25 päivä huhtikuuta vuona 1937. Met pääsimä varsin täytheen työhön. Ei ollu minkhäänlaisia vaikeuksia. Silloin oli niin varhainen kevät.

I: Meänki paikasta Tornionväylästä menit jäät huhtikuun 26 päivänä. Minun muisthoon ei ole niin varhaista kessää ollu.

VL: Kuusi Iikka-vainajalla on mettä tässä ylisen joen päällä. Sillä on sinäki talvena "aavvärkari" siellä. Se brukasi itte uittaa puita. Sillä oli joku mies tietenki olemassa. Första maiksi net tuli jo pois uitosta. Hällä oli 2000 - 3000 kappaletta.

I: Muistakko, koska nämä Kihlankin joet on tulheet uittoyhtiön halthuun?

VL: Kyllä siitä on pitkä aika. En muista vuosia.

I: Ne varmasti on tulheet uittoyhtiön halthuun samhoi aikhoi ko väyläkki on tulheet. Ensimmäinen uittoyhtiö, joka on Köngäsen paikoille perustettu, vuosilukua en muista. Se on kumminki ollu ennen kuin tämä iso uittoyhtiö on perustettu. Se on ollu vain joku mettäpuulaaki, jokka on menny yhteen. Net on järj-
estänheet uittoyhtiön keskenänsä. Sitä sanottiin "Kengis -
Lappea flottningsfööreninkiksi".

I: Tykkäsikö sie, että uitto oli hauskaa aikaa, vai oliko se enempi kurjuutta?

VL: Sehän oli mukavaa ja hauskaa aikaa varsinkin kun satut olemaan kauhniit ilmat.

I: Ilmathan ne tietekki pelasit kauheen ison rollin. Välistä tuli uiton aikana lunta, että kahlaa sai.

VL: Arne, joka on teän matkassa, se oli vuonna 1938, kun me olimme Aareänjoella uittossa. Arne oli vielä nuori poika silloin. Oliko hän 19 ikäinen. Häällä olit velimiehet kans; Edvard ja Eli. He olit minun roikassa.

Alasesta Kursujärvestä uitettiin Aareajokea Kaunisjokkeen. Siitä met saima heittää. Aareassa meät tilitettiin. Rovon Mauriz oli kassöörinä. Hän oli joela koko ajan. Rovon Ture-vainä ja Örnin Sven olit uittopäälliköitä.

Mauriz tuli Kihlankhiin "kruununjääkäriksi" 1942. Vuonna -50 hän pääsi Pajahlaan.

I: Sie olet talvet ollut Tomänvärkin hommissa?

VL: Joo, mie olen ollu Tomänvärkin hommissa talvet. Mie olen heittäny vuonna 1967. Sen jälkheen olen ollu kotosalla. Vuonna 1967 keväällä, kun Karvosen Ivani oli kruununjääkäriä Kihlankissa, niin hän aijaa tänne yhtenä aamuna. Mie olin ulkona. Hän sano, että jääkäri on soittanu ja pannu hänen kuulemhaan, jos mie lähen "föörmanniksi" "plantteeraukseen". Mie sanoin, että mie en lähe kuule mihinkhään. Karvonen sano, että jos hän olis sinuna, niin ei hänkhään lähtis!

I: Mitäs sie tykkäsit uittohommissa näistä valtapomoista, jotka olit sinua ylempänä, kuten Folke ja Bror Fahlander?

VL: Sehän kerkis Broori tulla vähän jälkheen pappansa.

Folke Fahlander oli sopiva mies minua kohtaan. Mie en moiti Fahlanderia ollenkhaan. Mie jäin hyvin tykkäähmään siitä, kun mie olin uittopaasina. Se oli kyllä semmonen kierä mies olemassa. Se oli kauhea uittomies. Se on ollu Suomen joilla paljon uitossa. Se on kymmenen vuotta asunu Suomessa.

I: Tulikko sie yhtä hyvin yhteen pojan kansa?

VL: Broorin aikana mie en keriny olla kuin yhtenä kahtena keväinä.

Kyllähän sitä monta kertaa tullee työmaalla semmosta pikku kinnaa, mutta ne on ohimeneviä kaikki.

I: Mie olen tietonen, että sie olet ollu jo siihen aikaan mettätoissa, kun täysipitkiä puita on hakattu. Mettässä ei katkottu puita ollenkhaan.

VL: Mie olen yhtenä talvena sahanu tässä "Kyytiselässä". Puut ajethiin täysipitkinä joen vartheen ja keväällä justeerathiin jokivarressa. Mutta täysipitkiä puita en ole koskhaan uittanu.

I: Silloin kun puita on alettu katkomhaan, on laitettu "flottningsföreeninki". Silloin on laitettu iso föreeninki. Silloin kun pienempi föreeninki on ollu, kuten Kengis - Lappea föreeninki, se on ollu täysipitkitten puitten aikana.

VL: Vuonna 1925, kun kova ilma meni läpi tätä kiveä, oli alkanu Pukasjärveltä. Se oli ensimmäiset puut kaatanu kesänavetalla Pukasjärven päässä. Se tuli läpi tämän koko kiveä ja Parkajoen tältä puolen se meni yli väylän. Mutta väylä "tyssäsi" sen kovan ilman ja yhen ison koiun se oli vielä kaatanu Suomen rannalla.

Sielä kaatu puita. Herraten aika. Mie olin leimauksessa sitten syksyllä. Kova ilma oli ollu heinäen aikana. Kolme laakia oli leimamassa. Örne-vaina alko Pukasjärven päästä ja Niku Juha alko Paljukasta ja Semborg-vaina alko väylästä käsin.

Kolmela laakilla leimattiin pitkän aikaa. Kun syksy tuli, niitä alettiin sahhaamaan. Hevosilla ajettiin väliplassiksi. Koothiin vishiin paikkoihin aina. Talvella niitä alettiin ajamaan jokivarssiin.

Net tuottiin täysipitkinä jokivartheen. Siinä juestearattiin kevväillä.

Silloin oli kirves ja pitkä saha, jolla kaksi miestä sahasi.

Siellä on häätyny poikasesta saakka olla mettässä.

I: Sulla on siitä yksi hyvä puoli, että nämä Kihlankin joet ja Parkajoki on olleet niin lähellä kotia. Kulkumatkat ei olleet niin kauheat.

VL: Pisin kulkumatka oli alasella joella Paljukhaan. Sinne on pari peninkulmaa Kihlankista matkaa. Sinun velimies Albert oli kerran ajamassa.

I: Kyllä mie olin mettätöissä siihen aikaan. Mie en ollut siellä ollenkaan. Mulla oli Fridi-niminen velimies. Fridi kuoli nuorena, 64-vuotiaana.

Siinä oli mies, joka tiesi uittohommista paljon. Hän kerkisi olla molemmien puolin uitoissa, myös Suomen puolella. Se tiesi myös "jätkanporauksista".

Se muisteli siitä, että minkälaista liikettä se oli. Net kaikkein raukimmat hoijat olit tapahtuneet Suomen puolella. Jossakin Suomen joella sitä oli hommattu.

Sen jälkeen ko ihmiset on tulleet sivistyneemmiksi, siitä porauksesta on tullu leikkipraati. Mutta yhen aikaan se on ollut tosivoito.

I: Kyllä sie olet paljon ollu töissä tammitten riiskoilla?

VL: Joo. "saappoonilla" mie olin ensi kevättä vuonna 1921. Työnsimä tammen reiästä puita.

I: Sekhään ei ollu niin kauhean helppoa hommaa, vaikka puu hui-lasi. Siinä piti aivan seisoa. Ei saattanu istahtaa.

VL: Ahmajoellakin laitettiin koskipaikkoja. Tehtiin "Kossia".

I: Oleks sie ollu tekemässä "Lämpimiä kossia"?

VL: En ole.

I: Siinä ei ollu muuta väliä kuin että turpheet panthiin puitten rakhoon.

VL: Ahmajoella oli silloin yksi Suomen mies vuonna -21 keväällä. Nimeltään Mikko Hirvonen. Hän oli etevä. Hän oli paljon ollu Suomen joilla. Hän oli hyvä tekemään laitoshommia.

I: Oleks sie ollu mukana vittan vääntämisessä?

VL: Poikasiahan se panthiin aina vittamethään. Vanhemmat miehet väänsit niitä. Oli konsti vääntää vittoja.

Muistelen lauttauksesta, joka oli Kihlankin lahessa. Vuonna 1919 oli kauhea tulvakevät. Silloin oli kova tuiskutalvi. Kontion Matti oli sanonu, että jos panhaan kuus miestä hälle lautan pääle, niin hän lähtee laskemhaan Pelhoon saakka. Kuus (6) tiimaa oli Kihlankinjoensuusta menny Pelhoon.

Kihlankin lahen, niemen nokassa oli pummipylyvä. Aukusti-vaina oli tehny merkin siihen, kun korkein vesi oli. Niin kauan ko hän Kihlankissa eli, sanoi, että muulloin ei ole käyny niin korkealla vesi kuin vuonna 1919.

Sitä pümmipylyvästä ei ole enää aikhoikhaan ollu sielä.

I: Kengäthän olit aika huonot uitossa.

VL: Oli vain ykspohjaset nahkasaaphaat. Net olit monta kertaa aivan verekset saaphaat, tervattu pikkusen. MOnilla olit paulakengät jalassa. Nahkasäärykset olit. Net olit vettä täynnä paikalla, kun vesi meni läpi hahan.

Olenkin monta kertaa ajatellu ittelleni, että on kamalaa, että mie olen vieläki elämässä!. Olen paljon ajanu pyörälä, kun mie olin reviiirihommissa. Mie olin Aarean kursussa kaheksan (8) talveä yhtä mittaa. Pyörälä päänänsä kuljin kesät talvet.

I: Oleks sie talvitöissä ollu "föörmannina"?

VL: Kyllä mie olen ollu sahamiehenä kans. Ensi kerran olen ollu föörmannina 1942. Siittä asti kunnes minut "Pansuneerathiin".

I: Onkos sulla muistossa vanhaata miesten tilitystä, kun jokisuilla tehtiin tiliä miehille. Muistakko, että oli paljon miehiä, jotka lähit yhtä "kota-mikkona" kotia, ko olit tulheetkin? Kun kortilla alethiin kattomhaan uutta tiliä.

VL: Kyllä mie olen nähny ja tiän. Mie en ole ollu matkassa. Monesti, kun tulthiin alasen joen suuhun, tuli kova korttihomma. Moni sai lähteä kotia "perse auki".

Entinen kruununjäkäri, Oskar Erkki, oli kova korttimies. Kerran uitossa olessaan hän oli häviny monta sattaa kruunua Kihlankijoen suussa. Hän oli tullu Aukusti-vainaan tykö ja tahtonu lainata 600 kruunua rahhaa. Aukusti oli lainannut. Muutaman tunnin päästä hän toi rahat takasin, kun oli alkanu voittamhaan. Aukusti tunsu Oskarin niin tarkoin, että uskalsi lainata.

Ei ollut varmasti hauska lähteä kotia, kun oli töitä puskenut ja rahat menneet kaikki kortilla.

I: Oli paljon miehiä, jotka on maahneet "Luppoa" keväällä joki-
varsissa ja ottaneet uittojen alkamista. Monta kymmentä miestäkin
yhessä sakissa. Ne on saattaneet maata viikon metässä tulilla ja
kun uitto on alkanut, niin moni ei ole päässyt uithoon ollenkaan.

VL: Muistan kerran, olin hyvin poikainen, mutta kuitenkin muistan.
Kerran tuli Pielisseen ? Feetto Autiomesta kahen poikansa, Os-
karin ja Akselin kanssa, uittoa ottamaan. Net olit kaks kolme
vuorokautta ennenkuin uitto alkoi. Muitakin miehiä tuli ottamaan
uittoa. Silloin kun miehiä alettiin ottamaan, menttiin joelle.

Miehiä tuli kaukaakin, jopa Haaparannalta saakka.

I: Moni on muistellut, jotka on olleet myötä, että kuinka me
sielä ja sielä jokivarressa makasimme luppoa. Net olit saattaneet
maata viikkokausia "loijola" ja ottamaan uittoa.

Nämähän on kaikki aivan tosijuttuja.

VL: Monta kertaa oli niinki, että miehet oli otettu mikkä
otettu ja net saivat lähteä semmosenhan takasin.

I: Yksikin mies muisteli. Se taisikin olla Parkajoella. Hän
oli poikainen silloin, mutta hän ei päässykään uithoon. Silloin
hän sai toisen homman: Hän pääsi hoitamaan Gramberia. Häällä
oli selässä vika. Monta kertaa päivässä hän sai köyttää Gram-
berin selän kokhoon.

VL: Granberg oli Älvsbystä.

Hän oli kauhean suuri mies ja asui jonku aikaa täällä Kaarnevaarassa.

I: Kuinkakauon tet oletta asuneet tässä asunossa?

VL: Met olema tulheet tänne 1932.

I: Kyllä sulla Villiam varmasti riittäis niitä selityksiä, mutta met häymä tyytyä tällä kertaa tähän. Kiitän.